

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SLAVISTIKY

Sekce polonistiky

FRANCOUZSKÉ VÝPŮJČKY V POLSKÉM JAZYCE
FRENCH LOANS IN POLISH LANGUAGE

(Bakalářská diplomová práce)

VYPRACOVALA: Lenka Faltýnková

VEDOUCÍ PRÁCE: doc. PhDr. Ivana Dobrotová, Ph.D.

Olomouc

2012

**Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité
prameny.**

V Olomouci, 27. 6. 2012

podpis

Děkuji doc. PhDr. Ivaně Dobrotové, Ph.D., za konzultace, rady a připomínky, které mi během psaní bakalářské diplomové práce poskytla.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
1. Definice výpůjček	7
1.1 Výpůjčky v polštině	8
2. Druhy výpůjček.....	9
2.1. Výpůjčky dělené podle předmětu zapůjčení.....	9
2.1.1. Zapóżyczenia właściwe (vlastní výpůjčky).....	9
2.1.2. Zapóżyczenia strukturalne (vstrukturální výpůjčky = kalky)	9
2.1.3. Zapóżyczenia semantyczne (sémantické výpůjčky).....	10
2.1.4. Zapóżyczenia sztuczne (umělé výpůjčky).....	10
2.2. Výpůjčky podle stupně adaptace	10
2.2.1. Cytaty (citátová slova).....	10
2.2.2. Zapóżyczenia częściowo przyswojone (částečně adaptované výpůjčky).....	11
2.2.3. Zapóżyczenia całkowite (úplné výpůjčky).....	11
2.3. Rozdělení podle kritéria původu	11
2.3.1. Zapóżyczenia grecko-łacińskie (latinismy).....	11
2.3.2. Zapóżyczenia niemieckie (germanismy).....	12
2.3.3. Zapóżyczenia czeskie (bohemismy)	13
2.3.4. Zapóżyczenia włoskie (italianismy).....	13
2.3.5. Zapóżyczenia rosyjskie (rusismy).....	14
2.3.6. Zapóżyczenia ruskie (rutenismy)	14
2.3.7. Zapóżyczenia tureckie (tuncismy)	14
2.3.8. Zapóżyczenia węgierskie (hungarismy).....	14
2.3.9. Internacjonalizmy (internacionalismy)	14
2.3.10. Egzotyzy (exotismy)	15

3. Zapożyczenia angielskie (anglicysmy)	16
3.1. Polština a angličtina.....	16
4. Zapożyczenia francuskie (galicysmy).....	18
4.1. Francouzština jako jazyk diplomacie	19
4.2. Polština a francouzština.....	20
5. Jazyková politika.....	24
6. Praktická část – zpracování výsledků internetové ankety	27
Závěr.....	50
Resumé	52
Anotace.....	53
Bibliografie.....	54

Úvod

Tato bakalářská práce se podrobněji věnuje jednomu ze způsobů obohacování slovní zásoby – výpůjčkám z cizích jazyků, zde zejména galicismům. Francouzské výpůjčky v minulosti velmi ovlivňovaly spisovný polský jazyk a mým úkolem bylo zjistit, do jaké míry jsou srozumitelné a rozšířené mezi současnými rodilými mluvčími.

První kapitola vymezuje definice výpůjček vycházející z několika lingvistických slovníků. Dále je zde nastíněna stručná historie přecházení cizích slov z různých jazyků do polštiny.

Druhá kapitola je věnovaná rozdělení výpůjček podle tří základních kritérií – předmětu zapůjčení, stupně adaptace a původu. U každé podkapitoly jsou uvedeny konkrétní příklady.

V dalších dvou částech se podrobněji věnuji přejatým slovům z anglického a francouzského jazyka. Opět s uvedením jednotlivých případů.

Následující kapitola pojednává o současné jazykové politice.

Poslední oddíl tvoří praktická část založená na internetové anketě provedené mezi polskými mluvčími. Jejím cílem bylo zjistit, zda se dané galicismy užívají v původním významu uvedeném ve slovníku, nebo došlo k nějakému posunu. Výsledky ankety byly porovnány s korpusem polského jazyka udávajícím frekvenci užívání daných výrazů.

1. Definice výpůjček

V *Encyklopedickém slovníku češtiny* (2002, s. 542) jsou výpůjčky popsány následující definicí: „Při jazykovém kontaktu různé intenzity dochází k (přímému nebo zprostředkovanému) převzetí jazykových jednotek nebo forem z jednoho jazyka do druhého.“

Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN (Markowski, A., 1999, s. 1773) uvádí: „Zapóżyczzenia to obce w strukturze danego języka wyrazy, zwroty, typy derywatów, formy fleksyjne, konstrukcje składniowe, związki frazeologiczne.“

Słownik terminologii językoznawczej přibližuje problematiku výpůjček: „Zapózymanie językowe. Element przejęty z obcego języka. Najczęściej jest nim wyraz (np. pol. *afera* z franc. *affaire*), rzadziej prefiks lub sufix (por. pol. *arcydzieło* z prefiksem *arcy-* pochodzący z rzec. *άρχι-*, *pocalunek* z sufiksem – *unek* przejętym z niem., por. niem. –*ung*). Por. też kalka językowa.“

1.1 Výpůjčky v polštině

Elżbieta Mańczak-Wohlfeld ve své publikaci *Angielsko-polskie kontakty językowe* (2006, s. 9) konstatuje: „Przyjmuję się, że w kontaktach językowych zjawisko zapożyczania jest nieuniknione. Zachodzi ono w mniejszym lub większym stopniu we wszystkich językach i we wszystkich epokach, gdyż nie istnieją tzw. czyste języki naturalne, do których nie wprowadzałyby się zewnętrznych zapożyczeń, a więc elementów z języków obcych, oraz wewnętrznych pożyczek, czyli jednostek leksykalnych z gwar czy języków zawodowych.“

Obohacování slovní zásoby pomocí výpůjček z cizích jazyků se samozřejmě nevyhnulo ani polskému jazyku, který byl ovlivňován již od počátků své existence, čemuž se Mańczak-Wohlfeld věnuje v monografii *Tendencje rozwojowe współczesnych zapożyczeń angielskich w języku polskim* (1995, s. 20-22). První kontakt polštiny s cizími jazyky nastal v době christianizace, přesněji v roce 966, kdy bylo třeba rozšířit slovní zásobu v církevní oblasti, což se dělo prostřednictvím češtiny a částečně i němčiny. Vzápětí se začaly zakládat první školy, kde se vyučovalo latině. Ta také velmi obohatila tehdejší polský jazyk.

Od 13. století vzrostl vliv němčiny, který byl zapříčiněn stále častějšími obchodními styky s touto sousední zemí a usazováním německých kolonistů na polském území.

Další vlna výpůjček z češtiny přišla ve 14. a 15. století, kdy získala na oblibě česky psaná literatura.

V 16. století byla slovní zásoba polštiny značně obohacena, jelikož se ke slovu opět dostala latina, zejména v oblasti vzdělání a umění. Díky královně Boně a jejímu početnému dvoru měla vliv také italština a na konci století, za vlády Stefana Bathoreho, i maďarština.

Během následujících dvou století přejímá vládu francouzština, jelikož se na polském trůně vystřídaly dvě královny původem z Francie.

Výpůjčky z řečtiny se přes latinu začaly objevovat na přelomu 18. a 19. století.

Období záborů s sebou přineslo vlnu německého a ruského vlivu, jehož působení pokračovalo i ve 20. století.

2. Druhy výpůjček

Přejaté elementy cizího jazyka, ať se jedná o slovo, slovní spojení či morfém, lze dělit podle několika kritérií – předmětu zapůjčení, stupně adaptace a původu. Při rozdělování jsem vycházela z *Nowego słownika poprawnej polszczyzny PWN* (Markowski, A., 1999) a publikace *Językoznawstwo ogólne: wybrane zagadnienia* (Łuczyński, E.- Maćkiewicz, J., 2006).

2.1. Výpůjčky dělené podle předmětu zapůjčení

2.1.1. Zapożyczenia właściwe (vlastní výpůjčky)

Zapożyczenia właściwe jsou cizí výrazy přejaté z jednoho jazyka do druhého společně s jejich formou (popřípadě zjednodušeným pravopisem nebo výslovností) i významem.

Jedná se například o tyto výrazy: *komputer* (ang.), *atlas* (tur.), *butik* (fr.), *czyhać* (čes.), *embargo* (šp.), *kołchoz* (rus.), *wiedźma* (ukr.).

2.1.2. Zapożyczenia strukturalne (strukturální výpůjčky = kalky)

Kalki, neboli *zapożyczenia strukturalne*, jsou přesné překlady jednotlivých morfémů, které kopírují původní strukturu daného jazyka, např. *zaimiek* (*pronomien*, lat.), *otwarty na coś* (*ouvert sur...*, fr.), *nastolatek* (*teenager*, ang.), *czasopismo* (*Zeitschrift*, něm.).

a) Kalki słowotwórcze (slovotvorné kalky) – výrazy utvořené podle cizího slova za pomoci rodilých morfémů, např. *przysłówek* (*adverbium*, lat.), *rozpracować* (*rozrabať*, rus.), *rzeczoznawca* (*Sachverständige*, něm.).

b) Kalki frazeologiczne (frazelogické kalky) – jedná se o doslovný překlad frazeologizmů, např. *ostatni krzyk mody* (*dernier cri de la mode*, fr.), *rozumieć pod czymś* (*unter etwas verstehen*, něm.), *punkt widzenia* (*point de vue*, fr.).

- c) **Kalki znaczeniowe (významové kalky)** – výraz v rodném jazyce dostává nový obsah, který přísluší odpovídajícímu elementu v cizí řeči, např. *cienka aluzja* (podle rus.) místo *subtelna aluzja*.

2.1.3. Zapożyczenia semantyczne (sémantické výpůjčky)

Tyto výpůjčky spočívají v rozšíření významu slova v rodném jazyce pod vlivem jazyka cizího.

Zde můžeme uvést příklady: *zamek* – původně měl výraz pouze jeden význam, a to „mechanismus sloužící k zamykání něčeho“, pod vlivem němčiny získal další – „ochranná budova“ nebo výraz *goryl*, který označuje savce, ale podle anglického vzoru dnes znamená také „člen ochranky nějaké významné osobnosti“.

2.1.4. Zapożyczenia sztuczne (umělé výpůjčky)

U těchto výpůjček se z cizích morfémů (lexikálních i slovotvorných) skládají nová slova. Do této skupiny lze zařadit hlavně výrazy s řeckými nebo latinskými elementy, které byly vytvořeny v minulosti, např. *logopedia*, *telewizja*, *dyktafon*, *kosmonauta*, *magnetowid*.

Můžeme vyčlenit tzv. hybridy, ty mohou být složeny z různojazyčných částí jako *autokar* (*auto-* gr., *car* – ang.) nebo jde o kombinaci polského výrazu s elementy převzatými z cizího jazyka, např. *minisuszarka* (*mini-* lat.+ *suszarka* pol.), *ciucholand* (*ciuch* pol. + *-land* ang.).

2.2. Výpůjčky podle stupně adaptace

2.2.1. Cytaty (citátová slova)

Cytaty jsou elementy, které při přejímání z cizího jazyka neprošly žádnou adaptací. Zachovávají si svou ortografii a výslovnost, v polštině se neskloňují, např. *bye-bye* (ang.), *sorry* (ang.), *menu* (fr.), *qui pro quo* (lat.), *zusammen* (něm.), *skolko ugodno* (rus.), *noc fuoco* (it.).

2.2.2. Zapożyczenia częściowo przyswojone (částečně adaptované výpůjčky)

Jedná se o cizí výrazy, které mají zjednodušenou výslovnost i pravopis a jsou přizpůsobeny polskému jazyku. Kvůli své netypické skladbě jsou však neohebné. Lze je dále rozdělit na tři stupně přisvojení.

- a) První skupina zahrnuje cizí slova se zachovalou ortografií a fonetikou, která se skloňují, ale nejsou slovotvorně aktivní (*pizza*, *hot dog*), nebo jsou slovotvorně aktivní, ale neskloňují se (*jury*, *manicure*).
- b) Druhý stupeň se týká elementů jazyka s originální ortografií a fonetikou, jež se skloňují a jsou produktivní (*weekend*, *strip-tease*).
- c) Posledním, třetím, stupněm jsou slova cizího původu, která jsou zadaptovaná po všech jazykových stránkách – slovotvorně, flexivně, foneticky i graficky (*komputer*, *keczup*, *slajd*).

2.2.3. Zapożyczenia całkowite (úplné výpůjčky)

Úplné výpůjčky jsou výrazy přejaté z cizích jazyků, dnes již plně přizpůsobené polskému jazyku z hlediska výslovnosti, pravopisu a flexe, ke kterým se přidává vnitřní morfologická změna – např. přidání „e ruchomego“, koncovky nebo slovotvorného morfému. Příklady: *dzem* (ang.), *portmonetka* (fr.), *szarlotka* (fr.), *bursztyn* (něm.), *majster* (něm.), *sojusz* (rus.), *sałata* (it.).

2.3. Rozdělení podle kritéria původu

V současné polštině rozlišujeme několik skupin výrazů pojmenovaných podle jazyka, ze kterého pochází. Tato klasifikace se opírá o *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN* (Markowski, A., 1999) a práci *Zapożyczenia z różnych języków we współczesnej polszczyźnie* (Witaszek-Samborska, M., 1993).

2.3.1. Zapożyczenia grecko-lacińskie (latinismy)

Řečtina, na rozdíl od latiny, která po několik staletí sloužila celé Evropě jako *lingua franca*, nikdy neměla přímý vliv na polštinu. Již v brzkém středověku začala být latina používána jako mezinárodní jazyk, což pokračovalo do konce 18. století, kdy přejímaly vládu jiné románské jazyky, např. francouzština. Postupně

rozšiřování latiny, které bylo později vnímáno poněkud negativně, kvůli přílišnému ovlivňování polského jazyka, zaznamenal ve své publikaci *Historia języka polskiego* Zenon Klemensiewicz (1965, s. 148): „...kiedy w XVI w. przeciętnie co sześćsetny wyraz był latynizmem, w pierwszej połowie XVII w. już co sto piętnasty, w drugiej co sześćdziesiąty, a około połowy XVIII w. u Konarskiego,..., nawet co trzydziesty trzeci wyraz.“

Małgorzata Witaszek-Samborska ve své práci *Zapożyczenia z różnych języków w współczesnej polszczyźnie* (1993, s. 28) uvádí počet slovníkových hesel pocházejících z řečtiny a latiny, kterých je celkem 4678. To poukazuje na trvalý vliv těchto jazyků, zejména latiny, na polštinu. Dnes tato slova najdeme hlavně v odborných publikacích a jsou považována za výrazy tzv. vysokého stylu.

Pro doplnění uvádím několik příkladů výpůjček z latiny a řečtiny: *atrament* (lat.), *historia* (lat.), *sesja* (lat.), *gigant* (grekolat.), *afazja* (grekolat.), *elektron* (řeč.), *agora* (řeč.), *centrum* (lat.), *kolor* (lat.), *akademik* (lat.), *profesor* (lat.).

2.3.2. Zapożyczenia niemieckie (germanismy)

Němčina ovlivňovala polštinu, s větší či menší intenzitou, již od počátků její existence. Znalost tohoto jazyka byla velmi rozšířená mezi všemi vrstvami obyvatel, i když nikdy nebyla příliš oblíbená či ctěna. Její užívání mělo spojitost s obchodem, vojskem nebo výrobou. V době, kdy bylo Polsko rozděleno na tzv. zábory¹ (ruský, pruský a rakouský), z nichž dva používaly němčinu jako úřední jazyk, její tlak ještě zesílil. Začala se uplatňovat v různých institucích - na úřadech, ve školách a novinách, což mělo značný dopad na vývoj polského jazyka. Některé frekventované germanismy zcela vytlačily z užívání původní polské výrazy, např. *rychtyk* (místo *akurat*) nebo *Pumry* (= Pomorze) nebo na základě německého slovního základu vznikala nová slovesa s typicky polskou koncovkou *-ować* jako *pucować*, *rajtować*. Jazykových oblastí ovlivněných němčinou bylo v té době mnoho, kromě výše jmenovaných se germanismy velmi rozšířily mezi slang a profesní mluvu.

¹ Tzv. *Trojí dělení Polska* mezi Prusko, Rusko a Rakousko, které proběhlo v letech 1772, 1793 a 1795.

Avšak množství nejstarších výpůjček původem z němčiny natolik zdomácnělo, že dnes již nejsou vnímány jako cizí elementy jazyka, např. *dziękować, dach, budować, cegła, waga, czynsz*.

2.3.3. Zapożyczenia czeskie (bohemismy)

První kontakt s českými výpůjčkami nastal v době christianizace Polska², kdy byla přejímána slova z církevní oblasti, jež do té doby nebyla v polštině potřebná, např. *biskup, kościół, msza, anioł*.

Další značné ovlivnění polštiny nastalo v 16. století hlavně díky literatuře spjaté s reformací a pobytu našich emigrantů na území Polska. Po celou tu dobu byla čeština vnímána jako jazyk vzdělanosti.

Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 se směr jazykového vlivu obrátil a čeští učenci se začali inspirovat díly předních polských autorů, která dokonce překládali, jednalo se např. o díla Kochanowského.

Lze konstatovat, že výrazy českého původu jsou dodnes hluboce vryty a zakořeněny v systému polského jazyka. Příklady: *czyhać, pawlacz, mamoriał, hańba, robot*.

2.3.4. Zapożyczenia włoskie (italianismy)

Prvotní styky s italštinou jsou datovány do 15. století. Jelikož je Polsko katolickým státem, byly často iniciovány cesty do papežského Říma nebo naopak vysocí církevní hodnostáři navštěvovali tuto slovanskou zemi. Později se rozšířil zájem o italské univerzity a pro Itálii se otevřel polský trh.

Největší vliv tohoto jazyka ovšem nastal za vlády královny Bony³, která s sebou přivezla celý svůj dvůr a italština se začala rozšiřovat do všech oblastí, zejména do sféry umění, literatury, politiky, kuchyně či módy.

Tyto výpůjčky se však příliš dlouho v jazyce neudržely a dnes se s nimi setkáme pouze v architektuře, hudbě, malířství nebo kulinářství, např. *fontanna, fraszka, loggia, impresario, pizza, spaghetti*.

² Roku 965 za vlády Měška I., který se oženil s dcerou českého knížete Doubravkou. Jelikož byla křesťanského vyznání, musel na tuto víru přejít i Měšek, což bylo prvním impulzem k šíření křesťanství na území Polska.

³ Bona Sforza Aragonská (1494-1557) – dcera lombardského velmože a jeho ženy Isabely Aragonské, manželka polského krále Zikmunda I. Starého.

2.3.5. Zapożyczenia rosyjskie (rusismy)

Výpůjčky z ruštiny se v polštině začaly objevovat až na přelomu 19. a 20. století, tedy v době tzv. záborů. Vznikaly hlavně strukturální a sémantické kalky z ruského základu, např. *okazywać pomoc* (*okazywać pomoszcz* místo *nieść pomoc*) nebo *nieprzyjaciół odstąpił* místo *cofnął się*.

Rusismy nebyly rozšířeny mezi širokou veřejností a měly vždy spíše pejorativní zabarvení, např. *gułag*, *łagiernik*, *turma*, *zsyłka*.

2.3.6. Zapożyczenia ruskie (rutenismy)

Rutenismy zahrnují výpůjčky z ukrajinského a běloruského jazyka, které si jsou natolik podobné po gramatické i fonetické stránce, že je velmi těžké rozlišit, ze kterého jazyka dané slovo pochází. V polštině se začaly objevovat již v 16. století díky společným hranicím a expanzi tehdejšího Polska směrem na východ. Jazyky se navzájem ovlivňovaly hlavně v oblasti politické, vojenské a kulturní.

Dodnes živé rutenismy v polštině jsou např. *czerep*, *blahy*, *chata*, *hodować*, *klacz*, *morda*, *sielski*, *hultaj*, *manowce*, *wiedźma*.

2.3.7. Zapożyczenia tureckie (turcismy)

Hlavní vlna vlivu turečtiny a tatarštiny na polštinu nastala v 17. století, kdy se rozvíjely politické a obchodní vztahy mezi těmito oblastmi. Nejvíce dochovaných slov je právě z tohoto prostředí, např. *chałwa*, *atłas*, *dywan*, *haracz*, *kawa*, *torba*.

2.3.8. Zapożyczenia węgierskie (hungarismy)

Poláci měli vždy úzké vztahy s Maďary, které se ještě prohloubily v době panování Stefana Báthoryho. Výpůjčky se týkaly převážně oblečení, zbroje nebo vojenství obecně. Příklady: *hejnał*, *juhas*, *baca*, *orszak*, *szyszak*.

2.3.9. Internacjonalizmy (internacionalismy)

Podle *Nowego słownika poprawnej polszczyzny PWN* (Markowski, A., 1999) kromě výše zmíněných národních výpůjček rozlišujeme ještě internacionalismy, tzn. výrazy užívané v mnoha jazycích v tom samém významu, lišící se pouze formou. Jde o slova, u kterých nelze jednoznačně určit, ze kterého jazyka

pocházejí, jelikož je můžeme najít v lexikálních systémech několika jazyků, např. *analiza, kakao, chemia, metr, polityka, radio, telewizja*.

2.3.10. Egzotyzmy (exotismy)

Další specifickou skupinou jsou exotismy, tedy názvy označující cizí reálie, např. *kimono* (jap.), *sari* (hind.), *kibuc* (novoheb.). Nemusí to však znamenat, že dříve došlo k přímému kontaktu polštiny s těmito jazyky.

3. Zapożyczenia angielskie (anglicismy)

Problematicke těchto dnes poměrně moderních výpůjček se ve svých publikacích, ze kterých jsem čerpala, velmi podrobně věnuje Elżbieta Mańczak-Wohlfeld. Mezi její nejznámější práce o anglicismech patří *Angielsko-polskie kontakty językowe* (2006) a *Tendencje rozwojowe współczesnych zapożyczeń angielskich w języku polskim* (1995).

Angličtina je dnes hlavním jazykem mezinárodní komunikace a zdrojem výpůjček pro mnoho evropských jazyků, i když až do 19. století neměla žádný vliv, ba dokonce sama ochotně přijímala výpůjčky, a to převážně z francouzštiny, z níž pochází až 35% její slovní zásoby.

Podle Mańczak-Wohlfeld existuje několik důvodů, proč se anglický jazyk stal pro celou společnost tak populární. K hlavním z nich patří vznik britského impéria a Spojených států amerických, díky čemuž se angličtina rozšířila do velké části světa, například Kanady, Austrálie nebo britských kolonií v Africe. V období průmyslové revoluce pronikly anglicismy do oblasti technologie a později i do sféry vědy, především se tak stalo po vzniku informatiky ve Spojených státech. Velký vliv má angličtina mimo jiné i na diplomacii a kulturu – tisk, film, populární hudbu nebo internet.

Kromě jiného se sami Angličané a Američané snaží o dominanci svého rodného jazyka, a tak masivně investují do nejmodernějších jazykových učebnic a kvalitně vzdělaných lektorů, které vysílají do celého světa.

Proti obrovskému rozšíření a podpoře angličtiny vystupují někteří významní jazykovědci, například Claude Hagère, který se domnívá, že tato situace může zapříčinit zánik národních jazyků.

3.1. Polština a angličtina

První kontakty Angličanů s Poláky proběhly na přátelské úrovni prostřednictvím udržování komunikace skrze posly a polské studenty, kteří vycestovali do Anglie. V 16. století se v Polsku usazovali uprchlíci, zejména ze Skotska. Rozvoj vztahů pokračoval i v 18. století, kdy začalo obchodování mezi Gdańskem a Anglií. Po vzniku Spojených států amerických nastala vlna emigrace polské šlechty a inteligence. V 19. století se angličtina v Polsku velmi

zpopularizovala – byl zde vydáván anglický časopis, hojně se překládala díla z angličtiny a v divadle se hrála dramata v anglickém originále. Na přelomu 19. a 20. století vznikla v USA tzv. Polonia amerykańska⁴, již založili polští emigranti, kteří odcestovali za prací. V meziválečném období byly vztahy Polska s oběma anglofonními mocnostmi oživeny.

Vlastní výpůjčky z angličtiny se v polštině objevily již v roce 1661 v *Markuriuszu Polskim Ordynaryjnym* a byly spojeny s anglickými reáliemi, např. *kwakier*, *lord*, *mylord* nebo *spiker*. V pozdějších letech přibýly další: *jakobita*, *torys*, *wig*, *manszestrowy*, *dolar*, *gwinea*, *pens*, *mylady*, *purytanin*, *baronet*, *galon*, *gril*, *jacht*, *picnic*, *test* atd. Zajímavé je, že kromě hesla *manszestrowy* jde o podstatná jména, u nichž byla změněna pouze ortografie.

Dnes lze anglicismy najít téměř ve všech oblastech lidského života, např. ve sportu (*džokej*, *finisz*, *rekord*, *sport*, *tenis*), společensko-politickém dění (*baronet*, *džentelman*, *koroner*, *lord*, *milady*), kulinářství (*befsztyk*, *grog*, *peperment*, *piknik*, *poncz*, *rum*), oblékání (*juta*, *manczester*, *moher*, *smoking*), hospodářství (*bojkot*, *eksport*, *import*, *budžet*), geologii (*dewon*, *labrador*, *lias*), dopravě (*karter*, *rower*, *tandem*, *tramwaj*, *wagon*), amerických reáliích (*dolar*, *mustang*, *tomahawk*, *wigwam*), literatuře (*bajronizm*, *esejista*, *folklor*, *reporter*, *walterskotacja*) a náboženství (*independent*, *metodysta*, *mormon*, *wiklefizm*).

V roce 1994 provedla Mańczak-Wohlfeld průzkum, v němž na základě všech tehdy dostupných polských slovníků cizích slov doložila, že počet hesel pocházejících z angličtiny činí 1600 - oproti 721 výpůjčkám, které ve své práci z roku 1961 zaznamenal Fisiak. Později pátrala i v denním tisku, kde jich našla dalších 100 a v roce 1997 doplnila ještě 12 dříve nezaznamenaných. To znamená, že v dnešní polštině lze vysledovat více než 1700 anglicismů, jejichž počet může, vzhledem k oblibě a frekventovanosti tohoto jazyka, ještě vzrůstat.

⁴ Poláci nebo Američané polského původu žijící ve Spojených státech amerických. Největším centrem je město Chicago.

4. Zapożyczenia francuskie (galicysmy)

Klemensiewicz v *Historii języka polskiego* (Klemensiewicz, Z., 2. díl 1965, 3. díl 1972) popisuje vztah francouzštiny a polštiny, který byl do 17. století poměrně slabý. První styky jazyků však byly zaznamenány již na přelomu 10. a 11. století, kdy do Polska přicházeli francouzští benediktýni za účelem zakládání škol. Benediktýni se v té době ujímali i pozic biskupů. K zesílení kontaktů došlo za Kazimíra Velkého, ovšem bez jakéhokoli vlivu pro jazykovou oblast. V 16. století se obě země začaly sbližovat prostřednictvím diplomatických jednání, dále skrze Poláky, kteří vyjížděli studovat do Francie a také díky francouzským učitelům v Polsku. Hlavní vlna vlivu francouzštiny spadá do období 17. století, přičemž centrem byl královský dvůr, v jehož čele se vystřídaly dvě královny francouzského původu – Maria Ludwika Gonzaga⁵ a Marysienka Sobieska⁶. Jejich dvořané, které si přivezly z rodné země, mluvili pouze francouzsky a z toho důvodu začala francouzština postupně pronikat do dalších sfér společenského života, např. diplomacie. Již v roce 1699 byla ve Varšavě vydána první francouzská gramatika.

V 18. století došlo k dalšímu rozšíření francouzského jazyka, který byl velmi oblíben na královském dvoře saské dynastie⁷. Roku 1736 vznikla na krakovské univerzitě katedra francouzštiny pod patronátem Augusta III.

K největšímu přílivu výpůjček z francouzštiny došlo ve stanislavovském období⁸, příliv pak pokračoval až do poloviny 19. století. Období vlády Stanisława Augusta bývá mimo jiné nazýváno „zlatým obdobím“, jelikož po politické krizi za Wettynů nastal rozvoj jazyka, kultury, literatury a umění⁹. Damborský v souboru studií *Polština a franština ve vzájemném vztahu* (1999) uvádí, že v té době působila ve Varšavě stálá francouzská činohra, francouzsko-italská opera, byly vydávány slovníky a skrze francouzštinu překládána díla z angličtiny a španělštiny. Je patrné, že tento jazyk byl velmi oblíbený, zejména u žen z vyšší společnosti. Uvedená skutečnost měla samozřejmě velký dopad na

⁵ Louise-Marie de Gonzague-Nevers (1611-1667) – polská královna, žena dvou králů – Władysława IV Wazy (1595-1648) a Jana II Kazimierza Wazy (1609-1672).

⁶ Marie Casimire Louise de la Grange d'Arquein (1641-1716) – v Polsku také Marysienka, žena polského krále Jana III Sobieskiego (1629-1696).

⁷ Saská dynastie Wettynů – 1. polovina 18. století, vláda Augusta II (1697-1733) a Augusta III (1733-1763).

⁸ Období panování Stanisława Augusta (1764-1795).

⁹ <http://www.rozwojjezyka.hydra.waw.pl/okres%20stanislawowski.html>

spisovnou polštinu, na jejíž obranu vystupovali významní tvůrci té doby, např. F. Bohomolec, J.V. Niemcewicz a A. Fredro.

4.1 Francouzština jako jazyk diplomacie

Ewa Smutek-Rusek (2011) uvádí, že první zmínky o starofrancouzštině pochází z roku 842, kdy došlo k podepsání tzv. Štrasburských přísah¹⁰. Za počátek formování moderní francouzštiny se považuje rok 1539 - vydání ediktu králem Františkem I.¹¹, jehož součástí bylo nařízení o užívání francouzského jazyka u soudu, namísto dosavadní latiny. Tento akt byl prvním krokem k ochraně jazyka, díky němuž byla kardinálem Richelieu¹² založena Francouzská akademie, která je dodnes velmi důležitým orgánem, který se zasazuje o udržování spisovného, čistého jazyka.

V 17. a 18. století začal vzrůstat vliv francouzského jazyka za hranicemi, tedy i v Polsku. V té době se francouzština stává jazykem aristokracie, inteligence a po latině se ujímá prvenství v oblasti diplomacie. První mezinárodní smlouvou sepsanou ve francouzském jazyce byla dohoda o ukončení válek o španělské dědictví v roce 1714. Svou pozici si francouzština držela až do roku 1919. K obrovskému rozšíření tohoto jazyka jistě pomohlo množství literárních děl, která rychle získávala na oblibě, ale také kolonizace, jejíž počátky lze spatřovat již v 16. století v objevení Kanady. Francie poté v expanzi pokračovala směrem k Antilám, zejména ale do Afriky.

Francouzština je jedním z nejrozšířenějších jazyků, ovládá ji až 3,2% světové populace. Státy, ve kterých je oficiálním, administrativním jazykem nebo v nichž je upřednostňována ve sféře vzdělání, tvoří tzv. Frankofonii.

Francouzský jazyk je také ustaven jako oficiální jazyk v mezinárodních institucích - OSN, Evropské unii, Radě Evropy a Mezinárodní organizaci Frankofonie. Avšak prestiž francouzštiny, především vlivem angličtiny, postupně klesá. Veškerá komunikace se odehrává v anglickém jazyce, také smlouvy ve jmenovaných organizacích jsou v současnosti formulovány anglicky. Samotní Francouzi čím dál častěji při svých projevech používají všudypřítomný jazyk

¹⁰ Smlouva uzavřená vnučky Karla Velikého, Ludvíkem Němcem a Karlem Holým, proti jejich bratrovi Lotharovi.

¹¹ František I. Francouzský (1494 – 1547) – francouzský král, zvaný otec a obnovitel literatury.

¹² Kardinál Richelieu (1585 – 1642) – francouzský šlechtic, duchovní a státník.

z germánské větve než svůj rodný. Nejmenší růst vlivu angličtiny zaznamenává Rada Evropy, jelikož sídlí v Štrasburku a polovina jejích příslušníků má status člena Mezinárodní organizace Frankofonie. Obdobnou pozici si francouzština zachovává v Mezinárodním olympijském výboru, poněvadž obnovitelem olympijských her byl Francouz Pierre de Coubertin a navíc v ustanoveních olympiády je užívání tohoto jazyka přímo zakořeněno.

Ohrožení francouzštiny není zapříčiněno pouze rostoucím vlivem angličtiny, ale také postojem samotných Francouzů k jejich jazyku. Nepodporují regionální jazyky, sami více používají angličtinu, především v kontaktu s cizinci.

I přesto se francouzská vláda snaží o ochranu rodného jazyka. Již v roce 1975 byl přijat zákon, který zakazoval používání cizojazyčných názvů v reklamě. Dne 25. 6. 1992 bylo do ústavy doplněno, že úředním jazykem republiky je francouzština. 4. 8. 1994 byl přijat zákon Toubon, který rozšířil zákon z roku 1975 – jeho prostřednictvím byly zavedeny sankce, zákon plní úlohu ochrany jazyka a ustavuje francouzštinu jazykem vzdělání, práce a administrace. Na ochranu a propagaci francouzštiny bylo založeno na 200 institucí.

Jedním z dalších možných důvodů ohrožení franštiny je, že pro Francouze existuje pouze jedna francouzština, kterou udává Francouzská akademie. Přitom na světě najdeme množství různých podob tohoto jazyka – kanadská, africká, regionální, na které není brán zřetel a obyvatelům zemí pod francouzskou správou je předkládán jediný kodex jazyka.

Francouzština je jako jazyk diplomacie velmi ohrožena, jelikož angličtina je opravdu všudypřítomná. Je hlavním jazykem technologie, Internetu a pomalu také veškeré mezinárodní komunikace.

4.2 Polština a francouzština

Polština funguje jako živý jazyk, jehož slovní zásoba se neustále proměňuje a je velmi obtížné určit přesný počet výrazů cizího původu, jež se v ní vyskytují. Proto se údaje o množství galicizmů v polském jazyce u jednotlivých autorů, věnujících se této problematice, různí. Damborský (1999) uvádí 1476 hesel, Pilorz v *Evolution sémantique des emprunts français en polonais* (1996) 2507, Witaszek-Samborska (1993) 1857 výrazů francouzského původu, Porayski-Pomsta (2011) zaznamenal 4626 hesel v *Uniwersalnym słowniku języka polskiego*

(2008) a Mirosław Bańko uvádí¹³, že v *Wielkim słowniku wyrazów obcych* (2003) je počet galicizmů dokonce 5889.

Podle Damborského (1999) byly francouzské výrazy, týkající se hlavně běžné konverzace, do polštiny přejímány přímo nebo pomocí kalků – slov, slovních spojení či frazeologismů. Týkají se hlavně odívání, umění, vědy, kulinářství, literatury nebo vojenství.

Pro francouzštinu jsou typická dvoučlenná spojení pro pojmenování míst apod., která se po jejím vzoru ujala i v polštině, např. *galerie obrazów* (galerie de tableaux), *punkt wyjścia* (point de départ), *sala gier* (salle de jeux), *krzyk mody* (cri de la mode), *lista obecności* (feuille de présence), *sala gimnastyczna* (salle de gymnastique), *klatka schodowa* (cage d'escalier), *ogień sztuczny* (feu d'artifice), *maszyna do pisania* (machine à écrire), *hokej na lodzie* (hockey sur glace).

Obdobně skutečnost platí i pro apoziční spřežky označující např. povolání nebo ženské tvary těchto pozic. Jedná se o následující výrazy: *artista-malarz* (artiste peintre), *lekarz-laryngolog*, *kobieta-lekarz* (femme docteur), *kobieta-minister*, *zegarek-bransoletka* (montre-bracelet), *wagon-bufet*, *klub-kawiarnia* apod.

Zajímavými příklady jsou i tzv. polokalky: *odrzuć projekt* (rejeter un project), *powziąć decyzję* (prendre une décision), *złożyć wizytę* (rendre visite).

Za nejrozšířenější však lze považovat výpůjčky v oblasti frazeologismů a idiomů. Příklady z nejtypičtějších: *mówić bez akcentu* (parler sans accent), *mrozić krew w żyłach* (glacer le sang dans les veines), *nawiązać stosunki* (lier les rapports), *podnieść krzyk* (élever un cri), *żywić nadzieje* (nourrir l'espoir), *wchodzić w grę* (entrer en jeu), *wnieść skargę* (porter une plainte).

Kalkovat lze i přísloví: *dzielić włos na czworo* (couper un cheveu en quatre), *z dwojga złego należy wybrać mniejsze* (de deux maux il faut choisir le moindre), *to musztarda po obiedzie* (c'est de la moutarde après diner).

Porayski-Pomsta (2011) podrobil analýze *Uniwersalny słownik języka polskiego*, v němž našel 4626 lexikálních výpůjček z francouzštiny, toto číslo tvoří 28% všech výpůjček ve slovníku. Počet forem asimilovaných do polského systému jazyka činí až 96% výrazů francouzského původu. Přizpůsobují se hlavně podstatná jména:

¹³ <http://poradnia.pwn.pl/lista.php?id=10921>

a) asimilace znění nebo/a zápisu

- výraz se vyslovuje podle francouzského vzoru, např. garderoba (fr. garde-robe), abazur (fr. abat-jour)
- výslovnost je odvozená od grafické podoby výrazu, např. affront (fr. affronte), naturalista (fr. naturaliste)
- znění výpůjčky je přizpůsobeno polskému fonologickému systému jazyka, např. ankietować (fr. anqueter), ambaras (fr. embarras)

b) gramatická asimilace

- výběr rodu daného výrazu, např. adres (fr. adresse) má v polštině na rozdíl od francouzštiny mužský rod, i když při skloňování se v jistých pádech zachovávají ženské koncovky (Ms. adresie, M lm. adresy)
- výběr odpovídajícího vzoru skloňování, např. baretko (fr. barette), má ženský rod a skloňuje se v C, Ms baretce, D lm. baretek

Slovesa jsou tvořena regulérním způsobem nezávisle na francouzském základě pomocí formantu -ować, který se připojuje přímo ke kořenu slovesa. Např. abonować (fr. abonn + -ować), adeptować (fr. adept + -ować), ankietować (fr. enquêt + -ować).

Přídavná jména vycházející z francouzského základu jsou tvořena francouzským kořenem výrazu, odpovídající tematickou příponou (-yw-, -ycz-, -al-) a příponou -ny, např. agresywny (fr. agress + -yw- + -ny), brutalny (fr. brut + -al- + -ny), dramatyczny (fr. dramat + -ycz + -ny).

Z francouzštiny do polštiny přechází slovotvorné formanty, např. dez- (fr. dés-), ekstra- (fr. extra-), ekwi- (fr. équi), kilo- (fr.), kontr-, kontra- (fr. contre), -metr (fr. mètre), żyro (fr. giro-).

Lexikálních citátů francouzského původu je uvedeno v *Uniwersalnym słowniku języka polskiego* podstatně méně než adaptovaných výpůjček, a to pouze 195, např. aide-mémoire, chargé d'affaires, charmant, esprit, etui, exposé, faux pas, femme fatale, fin de siècle apod.

Podle Porayskiego-Pomsty (2011) jsou galicismy v polském jazyce již na ústupu, čemuž nasvědčuje počet hovorových výrazů, které pochází z francouzštiny. Jejich počet se pohybuje kolem 3%, kdežto knižních nebo specializovaných výrazů je více než polovina.

Jak již bylo zmíněno výše, francouzské výpůjčky zasáhly širokou vrstvu slovní zásoby, například kulinářství: bombon (fr. bonbon), deser (fr. dessert), karamel (fr. caramel), majonez (fr. mayonnaise), szampan (fr. champagne).

Další oblastí je móda: bardotka (druh podprsenky pojmenovaný po herečce Brigitte Bardot), dekolt (fr. décolleté), gorset (fr. corset), makijaž (fr. maquillage), neglig (fr. negligé).

Ve spojitosti s vojenstvím se také objevují výrazy pocházející z francouzštiny, např. kadet (fr. cadet), kapitan (fr. capitaine), trupa (fr. troupe).

Díky oblibě francouzštiny v průběhu několika staletí a mezi širokými vrstvami obyvatelstva tvoří v současnosti galicismy jednu z nejpočetnějších skupin výpůjček v polském jazyce. Mnoho z nich je ve stálém užívání a lze je považovat za plnohodnotnou součást polského lexika.

5. Jazyková politika

Jazyková politika je v posledních několika letech velmi diskutovaným tématem, jelikož národní jazyky jsou ohrožovány neustále se rozšiřující angličtinou. Této problematice se věnuje i publikace *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku* (Gajda, S. et al., 2005) zahrnující materiály z přednášek předních polských lingvistů v rámci stejnojmenné konference.

Problému všudypřítomné angličtiny se věnuje Sław Krzemień-Ojak (*Przyszłość języków. Aktualne spory i stanowiska*, str. 13-25), který uvádí, že z asi 6000 jazyků je právě tento, původem germánský, nejrozšířenější. Nejenže se jedná o mateřský jazyk 350 milionů lidí, ale odhaduje se, že možná až jedna třetina světové populace jej na různé úrovni ovládá. To samozřejmě představuje obrovské ohrožení pro méně rozšířené či lokální jazyky, u kterých se uvažuje o možnosti, že by během 100 let mohla až polovina z nich vymizet. S průnikem anglicismů do národních jazyků se snaží bojovat zejména německá, francouzská, španělská a portugalská vláda tím způsobem, že je nahrazuje výrazy z národního jazyka. Jedná se převážně o pojmy z oblasti průmyslu, turistiky nebo vzdělávání.

V procesu obrany jazyka je velmi důležité postavení vlády k jazykové politice. Walory Pisarek v článku „*Zmiany w prawnym statusie polszczyzny w ostatnim pięcioleciu*“ (1999-2004) popisuje změny v polské ústavě týkající se této problematiky. Po téměř 55 letech byla změněna koncepce jednojazyčného státu, kterou Polsko zastávalo od konce druhé světové války. S příchodem do otevřené Evropské unie přišla nutnost tento postoj změnit. V ústavě z roku 1999 stojí, že polština se stává úředním jazykem na území Polské republiky, nikoli však jazykem národním, čímž se předchází diskriminaci menšinových nářečí. Dne 1. května 2004 se polský jazyk stal oficiálním jazykem Evropské unie.

S tímto tématem je úzce spojena studie Jerzego Bralczyka a Andrzeja Markowskiego „*Rola i miejsce instytucji językoznawczych w kształtowaniu polskiego języka*“ (s. 82-89). Jazykovědné instituce, o kterých se ve zmíněném příspěvku pojednává, se mají zabývat studiem jazyka samotného a péčí o kulturu jazyka. Mezi další úkoly patří udržování spisovné normy a také zájem o společnost užívající dané řeči a vzdělání v této oblasti. V Polsku existuje hned několik institucí tohoto typu. Jednou z nejdůležitějších je **Rada Języka Polskiego**

Polskiej Akademii Nauk, která je zmíněna v ústavě a její náplní má být neustálý dozor nad polským jazykem, jeho ochrana jako národního dědictví a zprostředkování vědy o jazyku. Působnost Rady je ovšem ještě mnohem širší – tvoří školní osnovy, geografické názvy, pravidla pravopisu, názvy výrobků, jména dětí, pořádá mezioborová fóra kultury slova apod. **Komitet Językoznawstwa PAN** posuzuje veškeré projekty týkající se jazykovědných průzkumů na území Polska. Jazykové a etymologické poradenství či zaznamenávání nejnovějších jevů v polštině má na starosti **Instytut Języka Polskiego PAN**. Další instituce jako **Towarzystwo Naukowe Warszawskie**, **Polskie Towarzystwo Językoznawcze**, **Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego** nebo vydavatelství již nemají přímý vliv na možnou obranu jazyka.

Hlavním cílem jazykové politiky Evropské unie je, dle informací uvedených na oficiálních internetových stránkách Evropského parlamentu¹⁴, podpora vzdělanosti v jazykové oblasti. Evropská unie vytváří a podporuje projekty spojené s výukou jazyků, mobilitou studentů, vzdělávání dospělých nebo zvýšení povědomí o významu cizích jazyků zavedením „Evropského dne jazyků“.

Významným krokem, který podnikla polská vláda v boji za ochranu jazyka, bylo vydání **Zákona na ochranu polského jazyka**. V platnost vešel 6 měsíců po vyhlášení ze dne 7. října 1999. V zákoně jsou definována ustanovení týkající se užívání jazyka, ochrany polského jazyka a institucí, které mají na dodržování zákona dohlížet.

Zákon¹⁵ mimo jiné stanovuje, že:

- jazyk má být, zejména v médiích, užíván korektně, bez jakýchkoli vulgarismů, má být propagována jeho výuka i za hranicemi Polska a povinností je zachování regionalismů a nářečí
- polština je úředním jazykem konstitučních orgánů, krajových samospráv, oblastních orgánů a veřejných institucí
- polský jazyk je také vyučujícím jazykem na všech typech škol, pokud se nejedná o vyšší školy s cizím výkladovým jazykem a hlavním jednacím jazykem firem, které působí na polském trhu

¹⁴ http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/culture/article_7316_cs.htm

¹⁵ isap.sejm.gov.pl

- co se týče mezinárodních smluv, musí být vyhotoveny v polštině či dvojjazyčně
- názvy zboží a služeb, podmínek záruk, účtů, potvrzení, návodů k obsluze, složení výrobků, reklamy, nápisů a informací na úřadech či ve veřejných dopravních prostředcích musí být v polském jazyce, popřípadě cizojazyčně s polským překladem
 - netýká se to vlastních názvů, cizojazyčných novin, časopisů, knih či počítačových programů a her, umělecké tvorby, technické a vědecké terminologie, některých názvů zboží nebo norem v originálním jazyce
- cizinec, který chce obdržet povolení k trvalému pobytu na území Polska, musí úspěšně vykonat zkoušku z polského jazyka
- bude ustavena 10-ti členná *Państwowa Komisja Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego*, jejíhož předsedu a členy volí a odvolává ministr školství, kandidáti jsou vybíráni z řad specialistů ve výuce polštiny jako cizího jazyka
- komise vykonává dozor nad průběhem zkoušek, určuje složení zkušebních komisí, pověřuje vybrané osoby přípravou zadání zkoušek, organizuje školení pro zkoušející a osoby připravující zadání, propaguje systém osvědčení o znalosti polského jazyka pro cizince v zemi i za hranicemi, vydává tzv. *Certyfikat znajomości języka polskiego*
- institucí, která uděluje rady a vyjadřuje názory týkající se správného užívání polštiny ve veřejné sféře, je *Rada Języka Polskiego*
 - stanovuje také pravidla polského pravopisu a interpunkce
 - každý státní orgán, tvůrce, jakákoli instituce nebo vyšší škola se mohou v záležitostech týkajících se užívání polského jazyka obracet na Radu
 - producent, importér a distributor určitého zboží či služby, jimž chybí polský výraz, se může s tímto problémem obrátit na Radu
- pokud někdo bude na území Polska užívat pouze cizích názvů výrobků a služeb, návodů k obsluze, faktur, účtů nebo pokud bude vyhotovovat smlouvy či jiné dokumenty pouze v cizím jazyce, bude mu udělena peněžitá pokuta.

6. Praktická část – zpracování výsledků internetové ankety

V praktické části bakalářské práce jsou analyzovány výsledky internetové ankety, která byla zadána polským rodilým mluvčím. Týkala se úrovně používání a porozumění daným galicismům.

Cílem bylo zjistit, zda jsou vybrané výrazy vypůjčené z francouzského jazyka, jimiž byly ve většině případů citátová slova, mezi uživateli polského jazyka užívané ve stejném významu, který je uvedený v *Słowniku wyrazów obcych*, nebo došlo k nějakému významovému posunu.

Anketa obsahovala 159 otázek a účastnilo se jí 87 respondentů obou pohlaví, v různém věku, s různou úrovní vzdělanosti. Anketa byla vložena na polská internetová fóra, aby byl vzorek respondentů co nejširší.

Zkoumaných slov bylo 52:

adieu, afisz, à la carte, à la minute, à propos, amant, au gratin, bel esprit, bigoteria, bon mot, bric-à-brac, carte blanche, c'est la vie, chef d'oeuvre, cliché, coupé, defensywa, déjà vu, egotyzm, ekspiracja, faux pas, femme fatale, foyer, genre, grand prix, heroizm, impertynencja, jury, kamuflaż, koszmar, libertyn, luminarz, mariaż, mistyfikacja, naiwny, negliż, nonsens, nonszalancja, okulista, outré, passé, perypetia, pruderia, recommandé, rendez-vous, résumé, R.S.V.P., savoir vivre, souvenir, tête-à-tête, vis-à-vis, werwa.

Z počtu přibližně 5900 hesel byly vybrány zejména lexikální citáty, které považujeme za internacionalismy a můžeme se s nimi setkat i v jiných evropských jazycích, češtinu nevyjímaje. Výběr a následná analýza měly ukázat, do jaké míry jsou tyto výrazy pochopitelné vzorku dnešních uživatelů polského jazyka.

Ke každému galicismu se vztahovaly 3 otázky:

- a) zda respondent daný výraz zná,
- b) jestli jej užívá,
- c) jaké polské synonymum by k němu přiřadil.

V posledním bodě byla dotazovaným dána možnost napsat ekvivalent v polském jazyce, kdežto v předešlých dvou měli zaznačit vždy pouze jednu ze dvou odpovědí, a sice „ano“ či „ne“.

Výsledky ankety byly porovnány s definicemi ve *Słowniku wyrazów obcych PWN* (Sobol, E., 1997). Výsledek analýzy měl vést ke zjištění, zda synonyma uvedená respondenty odpovídají slovníkové definici.

Výrazy jsou seřazeny abecedně, u každého je uveden francouzský ekvivalent, pokud se jedná o citátové slovo, je zde uvedena i výslovnost. Následuje samotná analýza, jež zahrnuje:

1. definici uvedenou v *Słowniku wyrazów obcych PWN* (1997)
2. procentuální vyjádření počtu respondentů, kterým je daný výraz znám
3. synonyma uvedená dotázanými
4. stupeň adaptace galicismu
5. užití výrazu v korpusu polského jazyka.

K analýze bylo kromě výše uvedeného *Słowniku wyrazów obcych PWN* (1997) použito korpusu polského jazyka PELCRA, který obsahuje okolo 1500 milionů slov čili zhruba 1800 milionů segmentů.

Analýza jednotlivých výrazů seřazených dle abecedního pořádku:

ADIEU [wym. adjö], fr. *adieu*

1. „*bądz zdrow; żegnaj*“¹⁶
2. Tento výraz byl znám 95,4% dotázaných, z nichž 62,65% ho nepoužívá a ze zbylých 37,35% pouze 28,92% častěji.
3. Co se týče polských ekvivalentů, objevilo se několik možností. Nejčastější bylo *żegnaj*, dále *do widzenia*, *do zobaczenia* či *pa*. Z toho lze usuzovat, že dané slovo je známé širší vrstvě společnosti, avšak není příliš užíváno. Pokud užíváno je, chápání jeho významu se příliš neodlišuje od slovníkové definice.
4. Jedná se o citátové slovo, jelikož zde nedošlo k žádné ortografické ani fonetické změně a v polštině se neskloňuje.
5. Podle výsledků z korpusu se nejedná o příliš frekventovaný výraz, protože byl nalezen pouze v 435 odstavcích textů obsažených v korpusu. Slovo je užíváno převážně v krásné literatuře, ale i na internetových fórech ve významu loučení se.

AFISZ, fr. *affiche*, z łac. *affixum*

1. „*ogłoszenie powiadamiające np. o przedstawieniu, koncercie, odczycie, zebraniu, imprezie sportowej lub mające charakter reklamowy, rozlepiane na tablicach, słupach itp.; plakat*.“¹⁷
2. Cizí slovo *afisz* znalo 90, 8% respondentů. Většina z nich, přesněji 70,89%, ho běžně užívá, dalších 24,05% nikdy. Dva z dotázaných uvedli, že neužívají tohoto výrazu, ale slovesa *afiszować się*, které má v *Słowniku wyrazów obcych PWN* následující definici: „starać się zwrócić na siebie powszechną uwagę, ostentacyjnie ujawniać coś, popisywać się czymś; obnosić się czymś.“¹⁸. Je odvozeno z francouzského slovesa *s'afficher*, jež má stejný význam jako jeho ekvivalent v polském jazyce, tedy „stavět se na odiv, ukazovat se“¹⁹.
3. Synonyma jako *plakat* nebo *ogłoszenie* uvedená rodilými mluvčími, odpovídají výše podané definici.

¹⁶ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 9.

¹⁷ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 14.

¹⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 14.

¹⁹ <http://www.le-dictionnaire.com/definition.php?mot=afficher>

4. Slovo se z hlediska pravopisu, fonetiky i flexe zcela adaptovalo do polského systému jazyka.
5. Výraz *afisz* se objevuje v 1279 odstavcích většinou novinových článků jako upozornění na pořádanou akci apod.

À LA CARTE [wym. a la kart], fr. dosl. *według karty*

1. „(potravy) z *jadłopisu*“²⁰
2. Toto předložkové spojení nepatří mezi rozšířené. Známo bylo přibližně polovině Poláků odpovídajících v anketě. Z té bývá používáno pouze u 29,5% respondentů a u 6,8% pouze v zahraničí.
3. Mezi těmi, kteří daný pojem znají, převládla polská spojení jako *w/z menu, do wyboru a według karty*. Tato synonyma naprosto odpovídají definici.
4. Výraz se ani z pravopisného ani z fonetického hlediska nezměnil. Nedá se taktéž skloňovat, což znamená, že se jedná o citátové slovo.
5. *À la carte* se v polském korpusu objevuje pouze čtyřikrát, a to na internetové encyklopedii *wikipedia.pl*. V podobě *a la carte* se však objevuje 62 krát, hlavně v novinových člancích.

À LA MINUTE [wym. a la minüt], fr.

1. „*zaraz, natychmiast, na poczekaniu, od ręki*.“²¹
2. Následující předložkové spojení je známé 40,2% respondentů, což je méně než u předchozí *à la carte*. Z toho jej používá pouze 5,7%.
3. Nejvíce odpovídajících uvedlo jako polský ekvivalent *za chwile*, dále pak *na szybko, na poczekaniu, natychmiast, w/za minutę*, které je možné považovat za adekvátní.
4. Opět se jedná o nezadaptované citátové slovo.
5. Výraz podle korpusu nepatří mezi nejrozšířenější, ve formě *a la minute* byl nalezen pouze 4 krát, avšak v knize, novinách i na polském fóru.

²⁰ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 28.

²¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 28.

À PROPOS [wym. a propo], fr.

1. „*przy sposobności, w związku z tym; odpowiednio, właściwie, w samą porę.*“²²
2. Téměř všichni dotázaní, kromě jednoho, zaznačili odpověď „ano“ u první otázky, tedy že uvedený výraz znají. Dokonce 91,9% ho i užívá.
3. Velká většina respondentů by výraz použila ve správném významu, např. *przy okazji, w związku z, co do, odnośnie.*
4. Pojem *à propos* můžeme zařadit mezi citátová slova.
5. Tento výraz se v korpusu polského jazyka objevuje celkem 106 krát převážně na internetových fórech.

AMANT, fr.

1. „1. *aktor grywający role kochanków, mający odpowiednie warunki zewnętrzne. 2. pot. kochanek, wielbiciel, adorator.*“²³
2. Výsledek ukázal, že daný galicismus je znám 95,4% z 87 účastníků průzkumu. Z nich je užíván skoro 72%.
3. Zajímavé je, že pouze 5 z 83 respondentů, kteří zaznačili, že je jim výraz znám, zmínilo první význam uvedený v *Słowniku wyrazów obcych*. U zbývajících 78 se nejčastěji objevovala synonyma jako *kochanek* nebo *wielbiciel*. Objevilo se i jiné vnímání slova *amant*, a to ve smyslu *podrywacz*, jinak také *zalotnik*, které nebylo ve slovníku zaznamenáno.
4. Podle všeho se jedná o výraz zcela adaptovaný do polského jazyka.
5. *Amant* je slovo poměrně frekventované v novinových článcích, v nichž je používáno převážně ve významu *amant filmowy*.

AU GRATIN [wym. o gratę], fr.

1. „*o potrawach: zapiekane, zwłaszcza uprzednio panierowane bułką tartą lub posypywane serem.*“²⁴
2. Výraz znalo pouze 13,8% respondentů, z nichž ho používá pouze čtvrtina.
3. Podaná synonyma odpovídala definici, jednalo se o *zapiekane, opiekane* či *z tartą bułką*.

²² *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 69.

²³ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 39.

²⁴ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 90.

4. Podle všeho tento pojem patří mezi citátová slova.
5. V korpusu polského jazyka *au gratin* nalezneme 14 krát v novinových článcích, které pojednávají o vaření.

BEL ESPRIT [wym. bel espri], fr. dosl. piękny umysł

1. „1. *człowiek dowcipny, wykształcony,; pięknoduch*. 2. *człowiek mający zbyt wysokie mniemanie o swojej bystrości, o swoim policie, dowcipie*.“²⁵
2. *Bel esprit* bylo známo 27,6% dotázaných. Opět se jedná o nepříliš rozšířenou výpůjčku, jelikož jen 12,5% znalých slova jej používá.
3. Nejčastěji byla zaznamenaná odpověď *pięknoduch*, která se objevuje i ve vysvětlení uvedeném ve slovníku.
4. Stejně jako u předchozího případu jde o nerozšířené citátové slovo.
5. Výsledek vyhledání v korpusu odpovídá výsledku z ankety – výraz se zde objevuje pouze 3 krát, z toho jednou na internetové encyklopedii wikipedia.pl a 2 krát na fóru.

BIGOTERIA, fr. bigoterie

1. „*fałszywa, manifestacyjna pobożność, wyrażająca się w czysto zewnętrzných formach, przesadnej gorliwości w wypełnianiu praktyk religijnych; świętoszkostwo, dewocja*.“²⁶
2. Tento výraz znala více jak polovina dotázaných a častěji ho ve své promluvě užívá 28% z nich.
3. Většině respondentů se *bigoteria* spojuje se slovem *dewocja* nebo *świętoszkowość*.
4. Jde o zcela adaptovanou výpůjčku, jelikož je přizpůsobená polské ortografii i výslovnosti a skloňuje se.
5. Výraz byl v korpusu zaznamenán celkem 53 krát, převážně na internetových diskuzních fórech.

²⁵ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 118.

²⁶ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 125.

BON MOT [wym. bą mo], fr.

1. „*zręczny zwrot, zwięzłe powiedzenie; trafny dowcip.*“²⁷
2. Méně než polovině (45,9%) účastníků průzkumu je znám význam daného slova, ale pouze 37,5% ho aktivně používá.
3. Synonym k tomuto výrazu se objevilo několik, nejvýrazněji byla zastoupena tato: *powiedzonko* a *aforyzm*.
4. *Bon mot* nenesí známky přizpůsobení se polskému jazykovému systému, tudíž se jedná o citátové slovo.
5. Tento výraz se v korpusu objevuje celkem 116 krát. Nejčastěji ho můžeme zaznamenat v novinových článcích ve spojitosti s výrokiem známé osobnosti či odborníka.

BRIC-À-BRAC [wym. brikabrak], fr. dosl. rupiecie, sklep ze starzyzną

1. „*zbiór przedmiotów o charakterze antykwarycznym, np. meble, porcelana, pochodzących z różnych epok, mających różną wartość; rupiecie, szpargały.*“²⁸
2. Slovní spojení *bric-à-brac* znalo pouze 12,6% a přibližně čtvrtina z nich ho zařazuje do svých promluv.
3. Mezi znalci výrazu se objevily tyto polské ekvivalenty: *zbiorowisko różnych przedmiotów, starzyna, bibeloty*.
4. Stejně jako v předchozím případě je to citátové slovo.
5. Spojení *bric-à-brac* se v korpusu polského jazyka neobjevuje.

CARTE BLANCHE [wym. kart bläsz], fr. dosl. biała karta

1. „*nieograniczone pełnomocnictwo, swoboda działania; wolna ręka.*“²⁹
2. *Carte blanche* znaly více než tři čtvrtiny odpovídajících Poláků.
3. Bývá používáno jako ekvivalent k polským výrazům *wolna ręka, biała karta, czysta karta* nebo *swoboda działania*.
4. Jedná se o citátové slovo.
5. V korpusu se výraz objevuje 203 krát, zejména v novinových článcích, které se týkaly sportu nebo politických událostí.

²⁷ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 138.

²⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 144.

²⁹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 156.

C'EST LA VIE, fr.

1. „*takie jest życie!*“³⁰
2. Francouzský aforismus *c'est la vie!* je poměrně rozšířený, čemuž odpovídá 81,6% zaznačených odpovědí „ano“ a 63,38% uživatelů.
3. Definice ze *Słowniku wyrazów obcych* se naprosto shoduje s nejčastější odpovědí v kolonce „synonymum“, tedy *takie jest życie*.
4. Opět se jedná o slovní spojení, které se nijak neadaptovalo do systému polského jazyka, takže patří mezi citátová slova.
5. Francouzské slovní spojení *c'est la vie* se v polském korpusu nevyskytuje ani jednou. Polský ekvivalent *takie jest życie* se objevuje poměrně často jak v krásné literatuře, tak i v článkách.

CHEF D'OEUVRE [wym. szedöwr], fr.

1. „*arcydzieło, majstersztyk*.“³¹
2. *Chef d'oeuvre* nepatří mezi nejrozšířenější galicismy, znalo ho pouze 21,8% respondentů a používáný je jen u 21% z nich.
3. Až na dva z dotázaných, kteří napsali, že se jedná o režiséra, všichni chápou význam daného slova, což lze usuzovat z odpovědí: *arcydzieło, najważniejsze dzieło, majstersztyk*.
4. Tento galicismus není příliš rozšířený a ani přizpůsobený polské flexi nebo ortografii a patří tak mezi citátová slova.
5. Slovní spojení *chef d'oeuvre* se v polském korpusu neobjevuje.

CLICHÉ [wym. klisze], fr.

1. „*komunał, banał, wytarty, oklepany frazes, stereotyp myślowy*.“³²
2. Výraz není používán ve větší míře, pouze u 23,2% odpovídajících.
3. Více než polovina dotázaných si dokázala daný galicismus spojit s polskými výrazy jako *stereotyp, klisza, banał* či *frazes*.
4. Opět se jedná o citátové slovo, kterému odpovídá polský výraz *klisza*.

³⁰ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 166.

³¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 169.

³² *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 183.

5. Výsledek vyhledávání v korpusu odpovídá anketě – objevuje se pouze 13 krát, a to v diskuzních internetových fórech nebo na wikipedii.pl.

COUPÉ [wym. kupe], fr.

1. „1. rodzaj zamkniętego nadwozia samochodu osobowego, mającego dwie drzwi i jedno lub dwa siedzenia po dwa miejsca. 2. przestarz. przedział w wagonie kolejowym.“³³
2. Výraz *coupé* znalo 62% respondentů, ze kterých je užívaný přibližně polovinou, u některých pouze ve spojení s automobilem.
3. Skoro 10% odpovídajících zaznačilo slovo *ścięty/odcięty* jako ekvivalent k francouzskému *coupé*. Jedná se o doslovný překlad, který nemá nic společného s uvedenou slovníkovou definicí. Z ostatních odpovědí patřilo nejvíce *typu/rodzaju samochodu*, tedy prvnímu možnému významu. S druhým významem týkajícím se vlakového kupé si jej spojili pouze dva dotázaní.
4. Jde o citátové slovo, jehož druhý význam uvedený ve slovníku, v němž je označený jako zastaralý, s největší pravděpodobností opravdu ustupuje novějšímu chápání slova. Časem bude nejspíše označovat pouze typ automobilové karosérie.
5. *Coupé* bylo korpusem nalezeno celkem 709 krát převážně v člancích týkajících se automobilů, což potvrzuje výsledky ankety o novém vnímání významu tohoto výrazu.

DEFENSYWA, fr. (action) défensive

1. „1. obrona, akcja obronna; taktyka obronna w czasie działań wojennych. 2. w okresie międzywojennym w Polsce: kontrwywiad. 3. sport. a) zorganizowana akcja obronna. b) drużyna będąca w tej akcji.“³⁴
2. Galicismus *defensywa* byl 98% označen za známý a 76% jako používaný.
3. Velká většina dotázaných jako synonymum uvedla *obrona*. Jelikož nebylo blíže specifikováno, může odpovídat prakticky všem uvedeným významům.
4. Jde o zcela adaptovanou výpůjčku, protože výraz je přizpůsoben polské ortografii, fonetice i flexi.

³³ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 188.

³⁴ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 208.

5. Výraz *defensywa* je v korpusu polského jazyka poměrně frekventovaný, nachází se až v 3027 odstavcích novinových článků týkajících se převážně sportu.

DÉJÀ VU(E) [wym. deża wü], fr. dosł. już widziany

1. „psych. złudzenie pamięciowe występujące zwykle u ludzi chorych psychicznie (czasem u ludzi zdrowych w stanach zmęczenia fizjologicznego lub neurastenicznego), polegające na przekonaniu, że osoby, przedmioty lub sytuacje obserwowane po raz pierwszy już były widziane we wcześniejszych okresach życia.”³⁵
2. Slovní obrat *déjà vu* byl znám kromě jednoho všem respondentům a užíván dokonce 94%.
3. Vesměs všichni výraz chápou jako *wrażenie, że coś już się widziało*, což de facto odpovídá uvedené definici.
4. Jedná se o slovní spojení nepřizpůsobené polskému systému jazyka, tedy citátové slovo.
5. *Déjà vu* se v korpusu objevuje 144 krát, hlavně v diskuzních fórech a na wikipedii.pl.

EGOTYZM, fr. égotisme, od łac. égo „ja“

1. „tendencja do przesadnego zajmowania się własną osobą, własnymi przeżyciami, kierowanie uwagi otoczenia na siebie.”³⁶
2. Více jak 60% dotázaných podaný výraz *egotyzm* zná a 47% z nich jej používá.
3. Znalí slova si ho spojují s *egoizmem, samolubnością, zajmowaniem się sobą a potrzebą zwracania uwagi na siebie*. Všechna zde uvedená synonyma se objevují ve slovníkovém vysvětlení pojmu.
4. Výraz můžeme zařadit mezi zcela adaptované výpůjčky, protože má polskou ortografii, výslovnost a skloňuje se.
5. *Egotyzm* nacházíme ve 114-ti případech – v knihách o životním stylu či vztazích, novinových článcích na podobná témata nebo na diskuzních fórech.

³⁵ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 212.

³⁶ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 270.

EKSPIRACJA, fr. *expiration*, od *expirer* „wydychać“, z łac. *expiro*

1. „1. *wydech powietrza z płuc*. 2. *przestarz. upływ terminu, wygaśnięcie kontraktu, umowy itp.*“³⁷
2. Tento pojem znalo jen necelých 23% účastníků průzkumu, z nichž jen jeden ho užívá a další z nich pouze ojedinele.
3. Nejčastější zaznamenané odpovědi byly: *wygaśnięcie/upłynięcie czegoś (terminu lub przydatności do spożycia)*. Ve významu „výdech“ bývá slovo spojováno s anglickým ekvivalentem.
4. Jde o zcela adaptovanou výpůjčku.
5. Tvzení, že se jedná o nepříliš rozšířený galicismus, odpovídá výsledek hledání v korpusu. Objevuje se pouze ve dvou případech.

FAUX PAS [wym. fo pa], fr. dosl. *fałszywy krok*

1. „*uchybiecie formom towarzyskim; nietakt, niezręczność, gafa*.“³⁸
2. Tento galicismus je známý necelým 90% respondentů, z nichž ho používá 86%.
3. Synonyma podaná rodilými Poláky se objevují v definici, např. *gafa, nietakt*. Časté bylo i slovo *wpadka*.
4. Výraz můžeme zařadit mezi citátová slova.
5. V korpusu je *faux pas* zaznamenáno 365 krát, hlavně v novinových článcích nebo na internetových fórech.

FEMME FATALE [wym. fam fatal], fr.

1. „*kobieta fatalna, przynosząca zgubę mężczyźnie, sprowadzająca nieszczęście, łamiąca jego serce, karierę, życie*.“³⁹
2. Uvedenému slovnímu spojení rozumí kromě jednoho všichni dotázaní, užívá ho 67,5% z nich.
3. Ti, kteří tento galicismus znají, by ho aplikovali v situaci, v níž by chtěli nahradit polské výrazy jako *kobieta fatalna, wamp, kobieta przynosząca zgubę*.
4. Opět se jedná o citátové slovo.

³⁷ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 278.

³⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 328.

³⁹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 331.

5. *Femme fatale* se objevuje hlavně v článcích týkajících se filmů, slavných žen nebo písňů rockové kapely IRA, se kterou se účastnili hudební soutěže Eurovize.

FOYER [wym. fuaje], fr. dosł. ognisko

1. „*sala lub korytarz obok sali teatralnej, koncertowej, konferencyjnej itp., gdzie gromadzi się publiczność (lub uczestnicy obrad) podczas przerw.*“⁴⁰
2. Výraz je znám 63% dotázaných, častěji ho používá necelých 42%.
3. Většina respondentů si slovo správně spojuje s divadlem, uvádí, že se jedná o *hol/korytarz/przedsionek w teatrze*. Někteří se mylně domnívají, že to je *zaplecze w teatrze, pomieszczenie artystów, kulisy* nebo *duże pomieszczenie w domu/teatrze*.
4. *Foyer* není adaptované do polského systému jazyka, patří tedy mezi citátová slova.
5. Daný galicismus můžeme dle výsledků vyhledávání zařadit mezi frekventovanější, neboť se objevuje 1735 krát, převážně v úryvcích krásné literatury nebo v článcích o kultuře.

GENRE [wym. žär], fr. rodzaj, z łac. genus generis

1. „*1. styl gry, twórczości charakteryzujący danego artystę. 2. typ, rodzaj, gatunek o specyficznych cechach w obrębie twórczości literackiej, muzycznej czy plastycznej. 3. rzeźba lub malarstwo rodzajowe, tj. przedstawiające sceny z życia codziennego.*“⁴¹
2. *Genre* znalo 55% respondentů a používá jej necelá třetina z nich.
3. Výraz je spojován hlavně s druhým možným uvedeným významem, tedy s *gatunkiem, rodzajem, stylem literackim*. Další dvě, více specifické části definice, nejsou rozšířené.
4. Opět se řadí mezi citátová slova.
5. Výraz *genre* uvádí korpus 186 krát, často jako součást citace z francouzštiny nebo textu v angličtině, kde má toto slovo stejnou ortografii.

⁴⁰ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 362.

⁴¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 384.

GRAND PRIX [wym. grã pri], fr.

1. „*główna nagroda (na wyścigach, konkursach, wystawach itp.)*.”⁴²
2. *Grand prix* patří mezi známější francouzské výpůjčky, povědomí o něm mělo 96,5% z 87 účastníků průzkumu, avšak jen necelých 60% ho zařazuje do svého slovníku.
3. Většina dotázaných správně vystihla význam slova, objevovalo se hlavně *główna* nebo *wielka nagroda*. Někteří se mylně domnívají, že jde o nějaký typ sportovních utkání.
4. Jedná se o citátové slovo.
5. Podle korpusu jde o značně frekventované slovní spojení, čemuž nasvědčuje výsledek 31325 odstavců.

HEROIZM, fr. héroïsme, od héros

1. „*bohaterstwo, męstwo, dzielność*.”⁴³
2. *Heroizm* se podle výsledků ankety řadí mezi rozšířenější galicismy, kromě tří dotázaných jej znali všichni oslovení Poláci a poměrně vysoký počet, přesněji 81%, ho i používá.
3. Nejčastějšími synonymy byla slova *bohaterstwo, poświęcenie* nebo *odwaga*.
4. Tentokrát jde o zcela adaptovanou výpůjčku, protože je přizpůsobena polské ortografii i flexi.
5. Výraz najdeme v korpusu celkem 1469 krát, a to v úryvcích z krásné literatury či článcích na historické téma.

IMPERTYNENCJA, fr. impertinence

1. „*obraźliwe słowa lub wyzywające zachowanie się wobec kogoś; niegrzeczność, zuchwalstwo, zniewaga, obelga*.”⁴⁴
2. Výraz známý necelým 82% respondentů a užívaný více jak polovinou z nich.
3. Polské ekvivalenty *niegrzeczność* a *bezczelność*, které se často objevovaly, lze považovat za správné pochopení daného výrazu. U přibližně čtvrtiny dotázaných byla zaznamenána odpověď *arogancja*, ta se však poměrně odchyluje od slovníkové definice a nemůžeme ji považovat za zcela správnou.

⁴² *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 403.

⁴³ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 428.

⁴⁴ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 465.

4. *Impertynencja* je přizpůsobena polskému systému jazyka, tudíž se jedná o zcela adaptovanou výpůjčku.
5. Výsledek vyhledávání v korpusu naznačuje, že daný galicismus není příliš frekventovaný, jelikož je zaznamenán v 72 případech.

JURY [wym. żüri], fr., z ang. *Jury*, ze st.-fr. *jurée*, od łac. *iuratus* „zaprzysiężony“

1. „*komisja sędziowska, grupa znawców powołanych do rozstrzygania konkursów artystycznych, literackich, sportowych itp.*“⁴⁵
2. Kromě jednoho účastníka ankety označili všichni slovo *jury* za srozumitelné a 95% dotázaných jako používané.
3. Mnohem více byl výraz spojován s *komisją w konkursach* než s *sędziami w sądzie*.
4. *Jury* je neskloňné, zachovalo si svou výslovnost i ortografii a je tedy citátovým slovem.
5. Pro výraz *jury* bylo v korpusu nalezeno 41896 odkazů, z nichž se některé nevztahují k danému francouzskému ekvivalentu. Kromě označení pro komisi může být *jury* chápáno ve smyslu geologické periody, *Jury* je genitivem od domácké formy mužského jména *Jerzy*.

KAMUFLAŽ, fr. *camouflage*

1. „1. *zamaskowanie, ukrycie czegoś*. 2. *wojsk. zamaskowanie ważnej pozycji wojskowej, okrętu, dział itp., mające na celu zmylenie przeciwnika.*“⁴⁶
2. Tento výraz patří dle výsledků ankety mezi rozšířenější a používanější francouzské výpůjčky v polštině.
3. Pochopení významu je také vesměs správné. Objevovaly se polské ekvivalenty jako *(za)maskowanie, ukrycie*.
4. *Kamuflaż* je přizpůsobená polskému jazyku, jedná se o zcela adaptovanou výpůjčku.
5. Výraz se v polském korpusu objevuje 803 krát, není tedy tak rozšířený jak naznačoval výsledek ankety.

⁴⁵ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 504.

⁴⁶ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 517.

KOSZMAR, fr. *cauchemar*

1. „1. *przysgnębiający, przerażający sen; zmora*. 2. *coś wstrząsającego, przerażającego, strasznego, okropnego; wyjątkowa trudność, przysgnębiająca sytuacja*.“⁴⁷
2. I *koszmar* patří dle výsledků ankety mezi nejužívanější a nejznámější z uvedených galicismů. Pouze dva z dotázaných ho neužívají a pouze jeden jej nezná.
3. Tomu, že v polštině jde o poměrně rozšířený výraz, nasvědčuje i množství správných synonym, která vystihují obě části uvedené definice. Respondentům se spojuje se *złym snem* nebo *straszną sytuacją*.
4. Jak jsem již zmínila výše, jde o rozšířený výraz, který se v polštině zcela adaptoval.
5. Výsledek ankety potvrzuje vyhledávání v korpusu, v němž je daný výraz zaznamenán celkem 9626 krát ve všech typech textů. Lze se tedy domnívat, že se jedná o jeden z nejvíce frekventovaných galicismů zahrnutých do této analýzy.

LIBERTYN, fr. *libertin*

1. „*przestarz. zwolennik libertynizmu, sceptyk w sprawach religijnych; wolnomyśliciel*.“⁴⁸
2. Ve slovníku je výraz *libertyn* považován za zastaralý, přičemž v anketě ho znalo skoro 65% respondentů, z nichž 30,5% ho i používá.
3. Nejčastějšími synonymy byly tyto dva výrazy: *wolnomyśliciel, zwolennik/wyznawca libertyzmu* obsažené taktéž ve slovníkové definici.
4. Dané slovo má polskou ortografii, výslovnost a skloňuje se, je tudíž zcela adaptovanou výpůjčkou.
5. *Libertyn* se objevuje v 128 odstavcích krásné literatury nebo článků s historickou tematikou.

⁴⁷ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 606.

⁴⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 651.

LUMINARZ, fr. *luminaire*

1. „*człowiek wybitny, sławny, zwłaszcza w dziedzinie nauki, kultury, oświaty; znakomitość.*“⁴⁹
2. Podle všeho není tento galicismus v polštině příliš rozšířený, protože ze všech respondentů ho znalo jen 35,6% a z nich necelých 20% ho někdy používá.
3. Význam slova je však chápán správně, skoro všichni dotazovaní zaznačili jako synonymum *człowiek wybitny/sławny*.
4. *Luminarz* je zcela adaptovaný polskému systému jazyka.
5. Vyhledávání ukázalo tvrzení o malé frekvenci daného výrazu jako pravdivé. V korpusu se nachází pouze ve 41 případech.

MARIAŻ, fr. *mariage*

1. „*poślubienie kogoś; małżeństwo.*“⁵⁰
2. Skoro tři čtvrtiny dotázaných věděly, co výraz *mariaż* znamená, ale jen 35% ho častěji zařazuje do svého slovníku.
3. Z podaných synonym *małżeństwo* a *ślub* lze usoudit, že je tento galicismus užíván ve správném významu.
4. Znovu se jedná o zcela adaptovanou výpůjčku přizpůsobenou polskému pravopisu, flexi i výslovnosti.
5. *Mariaż* se v korpusu objevuje 916 krát, ve většině příkladů jej můžeme zaznamenat v člancích.

MISTYFIKACJA, fr. *mistification*

1. „*1. wprowadzenie w błąd, zwodzenie kogoś przez nadanie czemuś pozorów prawdy. 2. dzieło mistyfikatora, rezultat jego zabiegów.*“⁵¹
2. Pojem *mistyfikacja* byl kromě dvou dotázaných známý všem a používán více jak u 75% z nich.
3. Objevilo se zde mnoho polských ekvivalentů, z nichž ne všechny přímo odpovídaly výše uvedené definici. Například mnohokrát zaznamenaná slova *oszustwo* a *kłamstwo* nenesou dle všeho stejný význam jako *mistyfikacja*. Narozdíl od slovního spojení *wprowadzenie w błąd*.

⁴⁹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 667.

⁵⁰ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 691.

⁵¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 729.

4. Opět jde o zcela adaptovanou francouzskou výpůjčku.
5. Výraz byl nalezen 802 krát převážně v novinových článcích či časopisech.

NAIWNY, fr. naïf, z łac. nativus

1. „1. odznaczający się zbytnią prostotą, szerością, nie mający doświadczenia, sprytu życiowego, łatwowierny, prostoduszny. 2. będący wyrazem takich cech.“⁵²
2. Výraz *naiwny* znali kromě jednoho všichni účastníci ankety a téměř všichni ho také používají.
3. Nejvíce byl spojován s polským synonymem *łatwowierny*, které se objevuje i v uvedené definici.
4. U daného galicismu je patrné, že převzal polskou ortografii, dále i výslovnost a skloňování a považujeme ho tedy za zcela adaptovaný.
5. Vyhledávání v korpusu potvrdilo výsledek ankety o poměrně velké frekvencovanosti výrazu. Objevuje se 5366 krát ve všech typech textů.

NEGLIŻ, fr. négligé

1. „poranny albo nocny, swobodny strój domowy, zwłaszcza kobiecy; ubiór skąpy, niekompletny; bielizna.“⁵³
2. Téměř všichni respondenti znali tento výraz, ale v promluvách ho používají přibližně tři čtvrtiny z nich.
3. Zajímavé je, že většina dotázaných rodilých mluvčích by slovem *negliż* nahradila *nagość*, což nelze při porovnání s definicí považovat za vhodné použití daného výrazu. Menší množství zvolilo za synonymum *bielizna damska* či *niekompletny/skąpy ubiór*, která odpovídají formulaci uvedené ve slovníku.
4. Znovu můžeme tento výraz zařadit mezi zcela adaptované výpůjčky.
5. V korpusu se *negliż* objevuje pouze v 53 případech, hlavně v článcích.

⁵² *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 755.

⁵³ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 761.

NONSENS, fr.

1. „*brak sensu, bezsens; powiedzenie, postępek nie mające sensu, niedorzeczność, głupstwo, absurd.*“⁵⁴
2. *Nonsens* můžeme taktéž zahrnout mezi rozšířená a používaná slova cizího původu. Do svých promluv je zařazován až 95% dotázaných.
3. Nejčastěji se objevujícími synonymy byla *bzdura, bezsens* a *absurd*.
4. Jedná se o citátové slovo.
5. Výsledek 2830 odstavců všech typů textů potvrzuje výsledky ankety týkající se rozšíření a užívání daného výrazu.

NONSZALANCJA, fr. nonchalance

1. „*bezceremonialny, niedbały sposób zachowania się; lekceważący stosunek do otoczenia.*“⁵⁵
2. Zkoumaný pojem *nonszalancja* znalo 95,4% respondentů, avšak necelých 60% ho používá častěji a 6,1% občas.
3. Polské ekvivalenty zadané rodilými mluvčími byly různorodé, nejvíce jich bylo spojováno s *lekceważeniem, bezceremonialnością* a *niedbałym zachowaniem*.
4. Výraz je zcela adaptován do polského systému jazyka.
5. *Nonszalancja* se objevuje 493 krát převážně v novinových článcích.

OKULISTA, fr. oculiste

1. „*lekarz specjalista w dziedzinie okulistyki.*“⁵⁶
2. *Okulista* patří mezi nejznámější a nejužívanější ze zde zkoumaných galicismů.
3. Soudě dle uvedených synonym je tento výraz společností chápán. Všichni dotazovaní uvedli, že se jedná o *lekarza zajmującego się leczeniem wzroku/chorób oczu* apod.
4. Jde o zcela adaptovanou výpůjčku z francouzského jazyka.
5. Korpus potvrzuje, že jde o výraz poměrně frekventovaný, neboť ho můžeme zaznamenat v 1256 odstavcích ve všech typech prohledávaných textů.

⁵⁴ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 775.

⁵⁵ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 775.

⁵⁶ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 788.

OUTRÉ [wym. utre], fr.

1. „*ekstrawagancki, nie stosujący się do przyjętych konwencji, zwyczajów, do panującej mody.*“⁵⁷
2. Pouze necelých 15% dotázaných zná výraz *outré* a jen dva z nich ho někdy používají.
3. Mezi těmi, kteří zaznačili „ano“ u první otázky, nedošlo k úplnému pochopení pojmu. Často se totiž objevovala synonyma jako *wejście* nebo *zaproszenie do wejścia*, která s daným významem nemají nic společného a vztahují se k podstatnému jménu „*entré*“, tedy „vchod“. Další polské ekvivalenty *ekstrawagancki, inny, skrajny* lze považovat za pochopení významu.
4. *Outré* je citátovým slovem.
5. Vyhledávání v korpusu odpovídá výsledkům ankety - výraz nebyl nalezen ani v jednom případě.

PASSÉ [wym. passe], fr.

1. „*miniony, przebrzmiały, niemodny.*“⁵⁸
2. S významem výrazu *passé* je obeznámeno skoro 91% respondentů a tři čtvrtiny z nich jím ve své mluvě disponuje.
3. Zaznamenaných ekvivalentů bylo několik a většina přímo odpovídala slovníkové definici, například *niemodne, nieaktualne, przeżytek, minione* nebo *przeszłe*.
4. Stejně jako u předešlé výpůjčky zařadíme *passé* mezi citátová slova.
5. Slovo *passé* nacházíme v 134 odstavcích, převážně na diskuzních fórech, v internetové encyklopedii wikipedia.pl a v článkách na internetovém serveru gazeta.pl.

⁵⁷ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 807.

⁵⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 833.

PERYPETIA, fr. *péripétie*, z gr. *peripéteia*

1. „1. *perypetie (lm)*, trudności, skomplikowane przejścia, zdarzenia, przygody.
2. w utworze literackim: nagła zmiana w losach bohatera, przełom w jego życiu stanowiący punkt zwrotny w akcji utworu.“⁵⁹
2. Uvedený pojem označilo za pochopený 96,5%, necelých 73% z nich ho používá a 4,7% jen v množném čísle.
3. Nejvíce se objevoval polský ekvivalent *przygoda/y*, dále *wydarzenie w życiu*, *kłopot* a *los*. Druhý význam uvedený v definici *Słownika wyrazów obcych* nikdo z dotázaných neuvedl.
4. Výraz můžeme zařadit mezi zcela adaptované výpůjčky.
5. Podle výsledků hledání v korpusu se u pojmu *perypetia* nejedná o příliš užívaný výraz – pouze 38 odstavců obsahuje dané slovo. Jiná situace nastává s tvarem v plurálu, tedy *perypetie*, kdy se objevuje až v 2152 případech.

PRUDERIA, fr. *pruderie*

1. „*pozorna, fałszywa skromność, przesadna, udawana wstydlivość*.“⁶⁰
2. Zkoumaný výraz *pruderia* znalo 86% respondentů, ze kterých jej přibližně polovina zařazuje do svého slovníku.
3. Synonyma, jež byla rodilými mluvčími uváděna, odpovídají slovníkové formulaci. Jde o tyto pojmy: *fałszywa lub przesadna wstydlivość, skromność*.
4. Jedná se o slovo, které se zcela adaptovalo do polského systému jazyka.
5. *Pruderii* nacházíme 127 krát ve všech typech daných textů.

RECOMMANDÉ [wym. rekomãde], fr.

1. „*polecony (napis na przesyłkach pocztowych; skrót: R)*.“⁶¹
2. Výše uvedený výraz byl znám méně než polovině dotázaných a jen 21,5% ho používá.
3. Téměř všichni respondenti, kteří uvedli, že toto slovo cizího původu znají, by jej použili ve smyslu *polecony* či *rekomendacja*.
4. Podle všeho lze *recommandé* zařadit mezi nepříliš rozšířená citátová slova.

⁵⁹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 852.

⁶⁰ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 913.

⁶¹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 942.

5. Hledání v korpusu odpovídá výsledkům ankety, tedy že výraz není příliš frekventovaný. Objevuje se pouze třikrát, z toho jednou v článku, kde je uveden společně s polským ekvivalentem *polecony*.

RENDEZ-VOUS [wym. rãdewu], fr.

1. „przestarz. spotkanie się z kimś w umówionym czasie i miejscu; randka, schadzka.“⁶²
2. *Rendez-vous* rozumělo necelých 90% účastníků průzkumu a 61,5% by ho použilo.
3. Nejčastěji se mezi synonymy objevoval výraz *randka*, dále *schadzka* a *spotkanie (milošne/we dwoje)*.
4. Pojem bychom zařadili k citátovým slovům.
5. Daný výraz objevujeme v 384 odstavcích článků nebo internetové encyklopedie wikipedia.pl. Mnohdy tvoří název či část názvu písně, knihy nebo kulturní události.

RESUMÉ [wym. rezüme], fr.

1. „krótkie streszczenie, podsumowanie (dyskusji, rozprawy itp.).“⁶³
2. Uvedené slovo cizího původu znalo 72,4% dotázaných Poláků a 41,27% ho používá častěji.
3. Nejčastěji uváděnými synonymy byly *podsumowanie* a *streszczenie*. Poměrně zajímavá byla spojitost *resumé* a životopisu uvedená několika respondenty.
4. *Resumé* se neskloňuje, zachovalo si jak původní ortografii, tak i výslovnost. Můžeme tedy říci, že se jedná o citátové slovo.
5. Tento galicismus nepatří mezi frekventované výrazy, korpus ho uvádí pouze 16 krát v novinových člancích.

R.S.V.P., skr. fr. répondez s'il vous plaît

1. „proszę o odpowiedź – skrót umieszczany na zaproszeniach.“⁶⁴
2. Méně než polovina dotázaných označila uvedený pojem jako srozumitelný.

⁶² Słownik wyrazów obcych PWN, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 957.

⁶³ Słownik wyrazów obcych PWN, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 964.

⁶⁴ Słownik wyrazów obcych PWN, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 978.

3. Pouze čtvrtina z těch, kteří slovo znají, by ho použila místo polského *proszę o odpowiedź*.
4. Výraz opět řadíme mezi citátová slova.
5. Ve formě RSVP se objevuje v 55 odstavcích převážně v internetové encyklopedii wikipedia.pl nebo novinových článcích. Ne vždy se však jedná o zkratku francouzského *répondez s'il vous plaît*, často se vztahuje ke staženinám z anglického jazyka.

SAVOIR VIVRE [wym. sawuar wiwr], fr.

1. „*zasady dobrego wychowania; formy towarzyskie, znajomość tych form.*“⁶⁵
2. Pojem *savoir vivre* znalo 96,5% respondentů a z nich jej někdy používá necelých 88%.
3. Zaznamenaná synonyma odpovídají vysvětlení uvedenému ve slovníku: *dobre maniere, zasady dobrego zachowania, etykieta*.
4. Slovo si ze svého původního jazyka zachovalo původní formu a můžeme ho zařadit mezi lexikální citáty.
5. *Savoir vivre* nalezneme v korpusu celkem v 305 případech, především v novinových článcích a na diskuzních fórech týkajících se životního stylu.

SOUVENIR [wym. suwnir], fr.

1. „*podarunek, upomínek pamiątkowy.*“⁶⁶
2. Slovu *souvenir* rozumělo 95,4% odpovídajících v anketě. Někdy jej užívá 67% z nich.
3. Všichni respondenti znali správný význam pojmu a uváděli ekvivalenty jako *pamiątka, podarunek a upominek*.
4. Stejně jako u předchozího výrazu se jedná o citátové slovo.
5. Výraz se objevuje 149 krát ve všech typech textů, které korpus nabízí, tedy v krásné literatuře, novinových článcích i na diskuzních fórech. Většinou se jedná o součást názvu, například firmy, knihy apod.

⁶⁵ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 996.

⁶⁶ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 1028.

TÊTE-À-TÊTE [wym. tetatet], fr. dosł. głowa w głowę

1. „*sam na sam; we dwoje*.”⁶⁷
2. Necelých 59% respondentů zaznačilo u první otázky vztahující se k tomuto pojmu odpověď „ano“ a více než polovina z nich jej používá.
3. Nejčastější zaznamenaná synonyma: *w cztery oczy, sam na sam, twarzą w twarz*.
4. Uvedené slovní spojení lze zařadit mezi citátová slova.
5. Dle korpusu se nejedná o příliš rozšířený výraz, byl nalezený pouze v šesti případech. Polovina výsledků pochází z úryvků krásné literatury.

VIS-À-VIS [wym. wizawi], fr. „naprzeciwko“, ze st.-fr. vis à vis

1. „*twarzą w twarz*.”⁶⁸
2. Tento galicismus znali kromě jednoho všichni účastníci ankety.
3. Mezi nejvíce uváděná synonyma patří *naprzeciwko* a *twarzą w twarz*, které odpovídají slovníkové definici.
4. Opět se jedná o citátové slovo.
5. *Vis-à-vis* našel korpus 52 krát, zvláště v internetové encyklopedii wikipedia.pl.

WERWA, fr. verve

1. „*ożywienie, zapał, zacięcie; energia, wigor*.”⁶⁹
2. Pojem *werwa* znalo 93% respondentů a 79% jej v určitých situacích používá.
3. Opět téměř všichni dotazovaní uvedli správná synonyma, z nichž se nejvíce opakovala *energia, zapał* nebo *żwawość*.
4. Uvedený galicismus je zcela adaptovaný do polského systému jazyka.
5. Výraz se v polském korpusu objevuje 127 krát, převážně v novinových článcích.

⁶⁷ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 1109.

⁶⁸ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 1153.

⁶⁹ *Słownik wyrazów obcych PWN*, Sobol, E. (red.), Wydawnictwo naukowe PWN, 1997, s. 1166.

Závěr

Cílem teoretické části této bakalářské práce bylo definovat a rozdělit výpůjčky podle daných kritérií. K definicím bylo použito slovníků, při členění jsem vycházela z několika odborných publikací.

Rozdělení proběhlo podle tří kritérií:

- a) podle předmětu zapůjčení jsou výpůjčky rozděleny na vlastní, strukturální, sémantické a umělé.
- b) podle stupně adaptace na lexikální citáty, částečně a zcela adaptované výpůjčky.
- c) podle původu jsou výpůjčky rozděleny následovně: pocházející z latiny, němčiny, češtiny, italštiny, ruštiny, běloruštiny a ukrajinštiny, turečtiny, maďarštiny, dále internacionalismy a exotismy. Z této kategorie speciálně jsou vyčleněny dnes rozšířené anglicismy a předmět této práce – galicismy.

V posledním úseku teoretické části jsem se věnovala jazykové politice evropských států a vztahu Polska k této problematice.

Praktická část byla založena na internetové anketě, která obsahovala 159 otázek. Jejím cílem bylo zjistit, které z 52 daných galicismů jsou ve stálém užívání, a zda se jejich význam neliší od definice uvedené ve Słowniku wyrazów obcych. Průzkumu se zúčastnilo 87 respondentů různého věku i úrovně vzdělání.

Výrazy byly analyzovány jednotlivě a u každého bylo uvedeno vysvětlení ze slovníku, procentuální údaj o tom, kolik dotázaných jej zná, kolik z nich jej používá, dále byly uvedeny polské ekvivalenty, které byly nejčastěji zaznamenány a výpůjčky byly zařazeny podle stupně adaptace. Uvedeny jsou také rozpory se slovníkovou definicí. Posledním bodem analýzy daných výrazů bylo vyhledání jejich frekvence v korpusu polského jazyka.

Anketa nepřinesla příliš překvapivé výsledky, respondenti drtivou většinu slov znali, dokázali je použít a uváděli správný význam slov. Jediný problém nastal u galicismů s více než jedním slovníkovým vysvětlením. V tomto případě dotazovaní většinou zmiňovali pouze jedno z nich, z čehož se dá usuzovat, že další významy slova jsou možná na ústupu.

Rozhodně by bylo přínosné provést obdobný průzkum mezi českými rodilými mluvčími a otevřít tak možnost porovnání úrovně znalostí a adaptace francouzských výpůjček.

Výsledky ankety i hledání v polském korpusu prokázali, že galicismy jsou v polštině stále velmi rozšířené a nedochází ve větší míře k případnému nepochopení jejich významu.

Resumé

Celem pracy było charakteryzowanie zapożyczeń z języka francuskiego i stwierdzenie na podstawie ankiety internetowej, czy definicje podane w Słowniku wyrazów obcych są zrozumiałe dla współczesnych Polaków.

W części teoretycznej klasyfikowano zapożyczenia według trzech kryteriów – przedmiotu (właściwe, strukturalne, semantyczne, sztuczne), przyswojenia (cytaty, zapożyczenia częściowo przyswojone, zapożyczenia całkowite) i pochodzenia (grecko-lacińskie, niemieckie, czeskie, włoskie, rosyjskie, ruskie, tureckie, węgierskie, internacionalizmy, egzotyzy). Niniejsza część traktuje również o polityce komunikacyjnojęzykowej. Następne dwa rozdziały poświęcono zapożyczeniom z języka angielskiego i dalej głównie francuskiego.

Druga część, to część praktyczna, w której zajmowano się analizą ankiety. Zostało wybranych 52 słów pochodzenia francuskiego, przeważnie cytatów. W badaniu wzięło udział 87 respondentów, którzy odpowiadali całkowicie na 159 pytań. U każdego wyrazu Pana/Pani pytano o jego znajomość, użycie i jakim synonimem mógłby być zastąpiony w języku polskim.

Wyniki ankiety analizowano, porównawano z definicjami w Słowniku wyrazów obcych i frekwencją danych wyrazów w korpusie języka polskiego.

Na podstawie wyników można stwierdzić, że galicyzmy w języku polskim są rozpowszechnione i w większości zrozumiałe.

Anotace

Jméno autora: Lenka Faltýnková

Fakulta, katedra: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Katedra slavistiky, sekce polonistiky

Název diplomové práce: Francouzské výpůjčky v polském jazyce

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ivana Dobrotová, Ph.D.

Počet znaků: 80178

Počet příloh: 14

Počet titulů použité literatury: 15

Klíčová slova: výpůjčky, galicismy, anketa, polština, korpus

Cílem teoretické části této bakalářské práce bylo definovat a rozdělit výpůjčky podle daných kritérií. K definicím bylo použito slovníků, při členění jsem vycházela z několika odborných publikací. Praktická část je založena na internetové anketě, jejímž úkolem bylo zjistit, které z 52 daných galicismů jsou ve stálém užívání a zda se jejich význam neliší od definice uvedené ve Słowniku wyrazów obcych.

Bibliografie

1. Damborský, J.: *Polština a franština ve vzájemném vztahu (soubor studií)*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999.
2. *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002.
3. Gajda, S., Markowski, A., Porayski-Pomsta, J.: *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*. Warszawa: Towarzystwo Kultury Języka, 2005.
4. Gołąb, Z., Heinz, A., Polański, K.: *Słownik terminologii językoznawczej*. Kraków 1970.
5. Klemensiewicz, Z.: *Historia języka polskiego. Cz. 2, Doba średniopolska*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1965.
6. Klemensiewicz, Z.: *Historia języka polskiego. Cz. 3, Doba nowopolska (od 8. Dziesięciolecia 18 w. do r. 1939)*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1972.
7. Łuczyński, E., Maćkiewicz, J.: *Językoznawstwo ogólne: wybrane zagadnienia*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2006.
8. Mańczak-Wohlfeld, E.: *Tendencje rozwojowe współczesnych zapożyczeń angielskich w języku polskim*. Kraków: Universitas, 1995.
9. Mańczak-Wohlfeld, E.: *Angielsko-polskie kontakty językowe*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2006.
10. Markowski, A.: *Nowy słownik poprawnej polszczyzny PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1999.
11. Pilorz, A.: *Evolution sémantique des emprunts français en Polonais*. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 1996.
12. Porayski-Pomsta, J.: Zakresy (pola) tematyczne zapożyczeń leksykalnych z języka francuskiego w polszczyźnie. *Poradnik językowy*, 04/2011, s. 5-25.
13. Smutek-Rusek, E.: Przyszłość języka francuskiego w stosunkach międzynarodowych. *Stosunki Międzynarodowe*, 43, 2011, s. 139–155.
14. Sobol, E.: *Słownik wyrazów obcych*. Warszawa: PWN, 1997.
15. Witaszek-Samborska, M.: *Zapożyczenia z różnych języków we współczesnej polszczyźnie (na podstawie słowników frekwencyjnych)*. Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 1993.

Internetové zdroje:

<http://www.rozwojjezyka.hydra.waw.pl/okres%20stanislawowski.html>

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/culture/article_7316_cs.htm

<http://isap.sejm.gov.pl>

<http://swo.pwn.pl/>

<http://nkjp.uni.lodz.pl/>

<http://poradnia.pwn.pl/lista.php?id=10921>

<http://www.dixel.fr>

Příloha